

Remiss: En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker SOU 2021:95

Svenska Läkaresällskapet (SLS) är läkarkårens oberoende, vetenskapliga professionsorganisation, en ideell, partipolitiskt och fackligt obunden förening. Vårt syfte är att verka för förbättrad hälsa och sjukvård genom att främja vetenskap, utbildning, etik och kvalitet.

SLS tackar för möjligheten att inkomma med ett remissvar på SOU 2021:95. Beredningen av SLS remissvar har skett i SLS kommitté för prevention och folkhälsa. Inför beredningen har vi underremitterat inom SLS och erhållit två svar: Svensk Gastroenterologisk Förening och Svensk Svensk förening för Beroendemedicin, se bilaga 1.

SLS verkar för att stärka läkarrollen och hälso- och sjukvårdens insatser vad gäller hälsofrämjande, förebyggande och behandlande insatser. Därtill agerar vi i tvärvetenskapligt samarbete med andra professionsorganisationer och samhällsaktörer såsom skolan, högre utbildningar, arbetsliv, vård och forskning, för att främja jämlik hälsa och hållbar utveckling i lokalsamhället, nationellt och globalt. Alkohol är en riskfaktor för flera olika skador och sjukdomar och en av de främsta orsakerna till förtida död i Sverige och världen.¹

Den svenska alkoholpolitikens övergripande mål är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. En viktig del i alkoholpolitiken är alkoholmonopolet som bidrar till att konsumtionen hålls nere och som dessutom har ett starkt stöd i befolkningen.² De medicinska och sociala konsekvenserna som orsakas av alkohol leder till stora samhällskostnader. Den senaste beräkningen på hur mycket alkoholen kostar det svenska samhället uppgick till 101 miljarder år 2019.³

Detaljhandelsmonopolet för alkoholdrycker har ifrågasatts återkommande sedan Sveriges inträde i EU. Två tidigare utredningar har utrett frågan om det är möjligt att tillåta gårdsförsäljning och samtidigt behålla detaljhandelsmonopolet. Alkoholagsutredningens slutbetänkande (SOU 2009:22) kom fram till att gårdsförsäljning inte är EU-rättsligt förenligt med detaljhandelsmonopolet att det därför inte bör tillåtas. Delbetänkandet Gårdsförsäljning (SOU 2010:98), kom fram till att det EU-rättsligt inte var förenligt med en gårdsförsäljning där man endast tillåter svenska producenter att sälja sina varor.

Förslagen i betänkandet

Den aktuella utredningen menar att en restriktiv form av gårdsförsäljning inte försvagar detaljhandelsmonopolets ställning och föreslår att gårdsförsäljning endast ska tillåtas i anslutning till ett betalt studiebesök eller en föreläsning med anknytning till den aktuella produkten. Utredningen föreslår också begränsningar för hur mycket som får säljas vid ett och samma besökstillfälle och att tillstånd och tillsyn ska skötas av kommunerna.

SLS förstår utredningens intention att underlätta försäljning av alkoholhaltiga varor från lokala producenter. Samtidigt är ett bevarat detaljhandelsmonopol en central grundsten i svensk alkoholpolitik. SLS avstyrker därför utredningens huvudförslag och det alternativa förslaget till småskalig gårdsförsäljning. Vi befarar att ett tillåtande av gårdsförsäljning i förlängningen leder till att

---

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/skadeverkningar/alkoholens-skadeverkningar/>

² Aktuella perspektiv på alkoholkulturen i Sverige (Ramstedt med flera, 2018)

³ www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/skadeverkningar/alkoholens-skadeverkningar/

alkoholmonopolet urholkas. Systembolaget är en central del av svensk alkoholpolitik och har högt förtroende generellt i befolkningen. En avgörande skillnad mot privata företag är att Systembolaget har uppdraget att hålla nere försäljningen. Vidare ställer SLS sig frågande till hur gårdsförsäljningen praktiskt ska kunna kontrolleras och regleras. Hur definieras ett ”godtagbart studiebesök” kopplat till försäljningen? SLS befarar att med kommuner som tillsynsmyndighet finns en stor risk för olika tolkningar av ett eventuellt regelverk då Sverige består av 290 kommuner.

Slutligen och viktigast så befarar SLS att en ökad tillgång kommer öka konsumtionen av alkohol vilket i sin tur leder till ökad mortalitet samt andra skadeverkningar såsom till exempel blodtrycks-, lever - och cancersjukdomar. Dessutom orsakar alkohol sociala problem och skador som sträcker sig bortom individen. Barn och ungdomar som är extra skyddsvärda och som växer upp i familjer med vuxna som lider av alkoholrelaterade sjukdomar löper högre risk att själva utveckla såväl psykisk som fysisk ohälsa som i sin tur påverkar den socioekonomiska situationen negativt. Viktigt att nämna i sammanhanget är att riskbrukskonsumtion av alkohol förekommer i alla socioekonomiska grupper men att människor med lägre socioekonomisk ställning drabbas hårdare av konsekvenserna som ett riskbruk medför.⁴

Problem såsom våld i nära relationer, rattfylleri, ekonomiska problem, utanförskap och skadegörelse tenderar att öka när alkoholkonsumtionen ökar.⁵ Utredningen konstaterar att gårdsförsäljningen kommer leda till ”en ökning alkoholrelaterade dödsfall och sjukhusvistelser per år med 0,22–0,27 procent år 2025” vilket i absoluta tal kommer att belasta vården ytterligare och leda till lidande för de drabbade individerna såväl som ökade samhällskostnader.

God och jämlik hälsa för alla är en utgångspunkt i den svenska folkhälsopolitiken och SLS anser att tillgängliggörande av alkohol, genom ytterligare försäljningskanaler, går rakt emot denna målsättning.

För Svenska Läkaresällskapet

Tobias Alfvén
ordförande

Anna Kiessling
ordförande SLS kommitté för
prevention och folkhälsa

Bilaga

Remissvar
Svensk Gastroenterologisk Förening
Svensk förening för Beroendemedicin

---

⁴ <https://ki.se/forskning/ett-glas-for-mycket>

⁵ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/skadeverkningar/alkoholens-skadeverkningar/>